

Bertrand Schnerb, *L'honneur de la maréchaussée. Maréchalat et maréchaux en Bourgogne des origines à la fin du XVIe siècle* (Burgundica III; Turnhout: Brepols, 2000, 268 blz., ISBN 2 503 51038 8).

Het leukste onderdeel van dit boek is de 'captatio benevolentiae' in de Préface door Philippe Contamine. Op ironiserende toon verheugt deze zich erover dat in 2000 institutionele geschiedenis opnieuw legitiem werd, zonder meteen het stigma opgekleefd te krijgen van ouderwetse 'histoire positiviste traditionnelle'. Hij ontwaart zelfs groeiende tolerantie inzake vreedzame coëxistentie van uiteenlopende historiografische opvattingen. Ik vrees evenwel dat dit een grove onderschatting is van de ongeschonden vitaliteit van het ideologisch spanningsveld 'gauche'-'droite' in de Franse 'academia'. Ook indien de allusie zou slaan op neerbuigend aankijken door 'nieuwe stromingen' op 'ouderwetse' aanpak, is de analyse een vreemde illusie. 'Querelle des anciens et modernes' is van alle tijden. Positivisten als Taine en Ranke deden toch ook cynisch over romanticus Michelet? Verstandige beoefenaars van 'nouvelle histoire', en van de vele 'new histories' misprezen klassieke eruditie niet in se, eisten wel haar functionaliteit voor het oplossen van problemen. Knappe rechtshistorici vulden wel degelijk oude institutionele kruiken met nieuwe wijn. Robert Jacob stelde in zijn 'klassiek' werk over het huwelijksrecht in Douai (*Les époux, le seigneur et la cité. Coutume et pratiques matrimoniales des bourgeois et paysans de France du Nord au Moyen Age* (Brussel, 1990)), klassieke maar ook originele vragen. Daardoor kon Martha Howell een fantastische correlatie ontdekken tussen de specifieke spelregels van het huwelijksrecht in Douai en het sociaal-economisch model van kleine ondernemingen (*The marriage exchange. Property, social place, and gender in cities of the Low Countries, 1300-1550* (Chicago, 1998)).

Het boek van Bertrand Schnerb is een 'nuttige' beschrijving van de militaire topfunctie in het Bourgondisch staatsapparaat, het maarschalkschap. Het model stamt uit het Franse koninklijk 'hôtel'. De Franse territoriale vorsten imiteerden het gretig, in het hertogdom Bourgondië vanaf begin twaalfde eeuw, en definitief vanaf 1239. De functie werd nooit erfelijk. Het bleef steeds een 'echte' politieke benoeming door de hertog, die aan zijn persoon en beleid loyale medewerkers koos, en geen vertegenwoordigers van de loyale adel. Het liep nochtans af en toe mis, zoals in 1314-1315, toen de maréchal meer 'chef de la noblesse' dan 'agent du prince' was, en een beslissende rol speelde in het opstarten van de liga van de Bourgondische edelen. De hertogen kozen normaliter figuren die behoorden tot machtige familieclans uit de hertogelijke omgeving, zoals Guillaume de la Trémoille, benoemd in 1392. De in 1472 benoemde maréchal Antoine de Luxembourg was zoon van de graaf van Saint-Pol, 'connétable de France', en vooral pion in een van de vele huwelijksmanipulaties van de hertog. Meer dan één maarschalk werd door de vorst vereerd met de orde van het Gulden Vlies, ultiem bewijs dat deze functie sleutelfiguren vergde. In de hoofdstukken vier tot zeven ontleedt Schnerb achtereenvolgens de bestuurlijke, militaire en rechterlijke bevoegdheden van het maarschalkschap, en tenslotte hun legale en illegale vergoedingen. De studie is voortreffelijk onderbouwd door onuitgegeven archivalia en verrijkt met indices en de uitgave van enkele cruciale bewijsstukken.

Bertrand Schnerb is al te dicht bij de pure beschrijvende analyse gebleven, miste de kans tot aantrekkelijke probleemstellingen, zoals het spanningsveld tussen netwerken der Bourgondische hertogen en dominante families. In hoeverre waren de vorsten gevangen van de ambities van deze groepen? De biografieën van de maarschalken blijven steken in een opsomming van functies, en belichten onvoldoende hun sociale, economische en ideologische achtergronden.

Het tweede zwakke punt van dit werk is de rommelige constructie. De globale structuur

(definitie en oorsprong, selectie, functies) moge dan wel duidelijk zijn, binnen de hoofdstukken is helderheid vaak zoek. In hoofdstuk twee (48-65) is de volgorde in het betoog noch chronologisch, noch systematisch, wel chaotisch. In de besluiten van hoofdstuk drie (94) werd niet de minste poging ondernomen tot een globale vergelijking tussen de maarschalk van Bourgondië' en andere maarschalken, een gemiste kans om de specificiteit van de Bourgondische functie te definiëren. Erg hinderlijk is ook het voortdurend onderbreken van het betoog door het inschuiven van lange citaten (ondermeer 35, 110-112). Het is een bewijs van compositorische onmacht, want deze drie bladzijden, vol stereotiepe zinnen, konden probleemloos vervangen worden door enkele krachtige volzinnen. Waarom komen ze trouwens niet gewoon in de bijlagen (202-223), naast andere tekstedities?

Een andere ernstige lacune is het gevolg van het nagenoeg exclusief citeren van Franstalige vakliteratuur. Dit wreekt zich vooral in de delen over vergelijking met Vlaanderen (ondermeer 35-39), waar Schnerb meer had kunnen vinden over de Vlaamse maarschalk Zeger van Belle in : E. Warlop, *The Flemish nobility before 1300*, III (Kortrijk, 1976) 645-646. Over maarschalk Zeger van Kortrijk kon hij voordeel doen bij: M. Vandermaesen, *De besluitvorming in het graafschap Vlaanderen tijdens de veertiende eeuw*, I (Brussel, 1999) 520-521. Ook J. F. Verbruggen, *Het leger en de vloot van de graven van Vlaanderen* (Brussel, 1960) 47, geeft een en ander over Vlaamse maarschalken.

Walter Prevenier

A. Mertens, *Loons, Diets en Luiks. Hasselt en de volksvertegenwoordiging in het land van Loon en het prinsbisdom Luik (1477-1538)* (Maaslandse monografieën LXII; Maastricht: Stichting Maaslandse monografieën, 2000, xxiv + 206 blz., f49,90, ISBN 90 9013612 6).

Van de late Middeleeuwen tot de Franse Revolutie kenden de Nederlanden relatief sterke gewestelijke besturen. Al droegen ze gewoonlijk dezelfde naam: Staten, daarachter verborg zich een grote verscheidenheid aan intergewestelijke samenwerking en organisatie. Onze kennis van de werkwijze van de representatieve organen van de onderscheiden gewesten is nu eens heel groot, dan weer erg lacuneus. Luik en Loon behoren tot de gewesten, waarvan de vertegenwoordigingen niet al te goed zijn bestudeerd. Mertens deed er daarom goed aan te pogen dit manco ten minste deels op te heffen. Hij koos niet voor de gemakkelijkste weg. Vanaf de dagen van prinsbisschop Cornelis van Bergen (1538-1544) bleef een archief van de Landdagen van Luik bewaard en deels onbestudeerd. Hij liet het zo en besloot de schamele documentatie uit de zestig daaraan voorafgaande jaren te onderzoeken. Van de dood van Karel de Stoute in 1477 tot het heengaan van prinsbisschop Everard van der Marck in 1538 resteren alleen collecties uitnodigingen, agenda's, verslagen van voorbesprekingen van de Loonse delegaties en gedetailleerde lijsten van de kosten die deze maakten. Die analyseerde Mertens nauwgezet, zorgvuldig en voorzichtig redenerend.

De Staten vormden in het prinsbisdom een macht, waarmee de landsvorst terdege rekening had te houden. Er waren als gewoonlijk drie standen. De eerste bestond uit enige kanunniken van het kapittel van St. Lambert te Luik, de tweede uit een select gezelschap edellieden, de derde uit de geprivilegieerde steden. Gemiddeld twee keer per jaar riep de prinsbisschop een landdag bijeen. De agenda werd vooraf vastgesteld, zodat de deelnemers tijdig een mandaat konden halen bij hun lastgevers. Af en toe werd met hetzelfde oogmerk documentatie bijgevoegd. Op de vergadering zelf zette de landsvorst of, als het niet anders kon, zijn vertegenwoordiger nog eens uiteen hoe de plannen luiden. Hij deed dit in het Frans, maar reikte steeds